Ч. 58. Чернівцї, середа дня 18. (31.) мая 1905 р. Ричник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ що середи, пятниці і неділї, з тижневим додатком „РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“ разом з „Рускою Радою“:

на цїлий рік . . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . 1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Голоси праси про події в бук. соймі.

Про події в бук. соймі заговорила й позакраєва преса. Віденьскі ґазети подають тільки телеґрафічні комунїкати про кождочасний стан справи. Сама звязкість тих телеґрам показує в належнім сьвітлї „засади“, які заступає нова більшість. Галицкі польскі часописи теж не поминули мовчанєм соймової кризи в нашім соймі, придержуючись в фактичнім представленю справи статий черновецкого польского орґану; впрочім підносять они, що галицкі Поляки за мало „інтересують ся“ Буковиною. Розуміє ся, що всї польскі часописи радїють ся із розбитя „Вд. Союза“, який був для них за радикальним. Одначе в довге триванє нової більшости не вірить і вшехпольске „Słowo Polskie“, дарма, що до неї дістали ся і вірмено-польскі посли, а то головно ізза того, що до неї входять — волоскі демократи, яких мораль і полїтична постійність після тої часописи — вельми сумнївні. Гарний комплїмент із польского боку для нових — союзників! Розуміє ся, що „Слово Польске“ не поминає сеї нагоди, щоб не дати буков. Полякам адмонїциї за їхнїй партикуляризм. Буков. Поляки повинні відповідно до сего піти під коменду п. Васїлевского і поплисти широким шовінїстичним, русиноїдним руслом. На жаль для такої плавби нема місця на Буковинї. „Галїчанінъ“ розуміє ся рад, що ненависнї „Украинцъ“ попали ся до меньшости, що край втратив демократичну більшість, се розуміє ся кнутопоклонників не журить. „Дїло“ добачає у змінї партийної констеляциї в бук. соймі польску інтриґу, тому, що галицким Полякам не подобав ся новий лад на Буковинї. Хоч причина й імовірна, то висновок хибний, бо вірмено-польскі посли старали ся доволї щиро причинити ся до злагоди.

З буковиньской преси стоїть по нашім боцї „Buk. Post“ і „Cz. Tagblatt“, а навіть „Cz. Allg. Zeitung“, яку о прихильність до Русинів хиба нїхто не посудить, не відмовляє меньшости рациї, замітуючи між иньшим, що в цїлїй банковій справі Русини виходять беззамітно, за те ролю д-ра Авр. Ончула уважає сей орґан — покінченою. Черновецка „Gazeta Polska“ плете небилицї про „геґемонїю Русинів“. А „Buk. Nachrichten“ нотують, що жидівскі посли, а ще гірше, що й два Нїмцї не перекинули ся для відміни на бік волоский, бо по думцї панґерманьского орґану не вільно йти Нїмцям проти Волохів, але, розуміє ся, що вільно ставати проти Русинів. Се повинні собі затямити Русини. Нїмецкі лилики, як Відман, гадають все ще перелїтати що хвиля на иньший бік, щоби користати з переваги. Та ся глупа штучка ненаситних геґемонів надоїла вже всїм. Волоска „Voinţa poporului“ розуміє ся звалює усю вину на Русинів, що нїбито загарбали всю силу в краю у свої руки і загрожують Волохам. Сї і иньші познаки вказують на те, що „вільнодумні“ Волохи разом з боярами вже від зими приладжували свою злуку і тільки шукали за причиною, аби розбити „Вільнодумний Союз“, ну й придумали спосіб. А се показує найкрасше, що особливо Русинам годї було пристати на него, коли не мали віддати руский нарід в руки румунїзаторскі.

Росия й Японїя.

Адмірал Рождественьский, як з початку своеї подорожі був надто осторожний і вже коло Гуль в спокійних рибаках анґлїйских добачив ся грізного ворога — нараз став аж надто сьмілим і певним, що Тоґо пустить его без бою аж до Владивостока. На певність сю адмірала росийского вказує хочби се, що він їхав прямо найкоротшою дорогою до Владивостока — дарма, що та дорога була найнебезпечнїйша. Пересунувши ся не помічено коло Формози на океан Тихий, Рождественьский не поплив довкола Японїї, як богато фаховців сподївало ся, а вплинув прямо у Східне Хіньске море, прямуючи просто на вузкий шлях корейский, куди хотів дістати ся на Японьске море і до Владивостоку. Коли вже фльота росийска появила ся на висоті островів Садле, ще не думано, щоб Рождественьский цїлу свою фльоту пхнув в „горло лапки“, як назвали фаховцї дорогу корeаньску. А навіть доси кружать вісти, що він подїлив свою фльоту на три части, з котрих одна має старати ся дістати до Владивостоку шляхом Тсунґарским (між Нїпоном і Єссо), а друга шляхом ляперузиньским (між Єссо а Сахалїном). Але адмірал росийский мабуть так слїпо повірив в своє щастє, як слїпо вірили в его поводженє тутешні наші кацапи з о. д-ром Богатирцем на чолї, що ладили ся вже відай відправляти по Японцях панахиду.

В суботу по полудни фльота рос. появила ся нагло на висотї острова Тсушіма, що домінує над шляхом корейским. Ще йно 2000 миль морских дїлило Росиян від цїли їх шестимісячної подорожи, ще 50—60 годин дороги, а гостинний порт Владивостока приняв би втомлених скиталцїв, нагодував їх, та погоїв їх рани, яких в довгій дорозї набули... Та не судило ся.

Тоґо мусїв докладно знати найменьший рух фльоти Рождественьского, коли з таким спокоем і розвагою ждав до послїдного часу. Дехто почав ему навіть брати за зле его здержливість, дехто спішив ся поясняти еї слабосильностию і низшостию японьск. фльоти; богато навіть фаховців почало підносити ґенїяльні здібности адмірала росийского, а дехто навіть ворожив неповодженя Японцям, які мали бути слабшими значно від сил росийских і тому допустили до злуки Рождественьского з Небоґатовим. А тимчасом Тоґо спокійно числив; він обчислив, що віддаленє его кораблїв военних від берегів вітчини, ослабить значно їх певність і рухливість і поставить его і противника бодай під сим зглядом на рівнї, що присилує їх бороти ся на чужих водах, коли натомість, вижидаючи ворога при берегах вітчини, він буде мав в сїм зглядї над ним висшість; він обчислив, що віддаляючи ся від берегів вітчини, він лишив би ті береги без оборони; він обчислив, що кождий день пробуваня на водах псує кораблї і машини ворога, та робить его рухи отяжілими і повільними, підчас коли він, ждучи коло берегів вітчини, міг лише безперестанно улїпшувати свої кораблї і машини. І обчисливши се все Тоґо окружив фльоту Рождественьского своїми легким „лїтаючими човнами“, що слїдили і доносили ему про всякий рух

Др. Франц Опенгаймер. 6)

СОЦИЯЛЬНЕ ЗНАЧІНЄ СПІЛОК.

З нїмецького перевела: Маруся Полтавка.

(Дальше.)

Спілка в Ralehine виробила за перший рік свого істнування 800, а за другий 1000 фунтів стерлїнґів поверх арендної й заспокоєня своїх природних потреб. Щезли лахміття й бруд, невеличкі хатки побілено й держано чисто, люди почали дбати дещо про себе і свої помешканя, не покидаючи при тім простого способу життя, тільки тепер вживали вони богато молока й картофлї, а цїлком не вживали віскі. Вони ретельно посилали свої дїти до школи і крім того вчили їх іще якого-небудь ремесла. Вони вживали, де лиш було можливо машини, а заощаджений таким чином час і силу, обертали на побільшанє свого надїлу, усуваючи сапками й лопатами пісчаник на 30-и морґовім полї й обробили його так, що воно стало найлїпшою нивою для пшеницї. Про злочини й неморальність не стало й чути, надто підносять звіти надиво щирі і моральні подружні відносини, спричинені цїлковитою материяльною незалежністю жінки. Для дїтий істнували власне школи й спальнї, для парубоцтва й дївоцтва окремі спальнї. Як би чоловік зле поводив ся з жінкою, або жінка з чоловіком, то скривджене могло без материяльної шкоди покинути спільну господу і жити собі далї однаково вигідно, бож жінки були такими самими повноправними членами спілки, як і чоловіки. Погорда суспільства впала би тут, противно як у нас, на винуватого. Сей устрій подїлав сам собою на те, що замужні боючись загального осуду, живуть одно із одним, як писав наш довіренник як sweethearts себ то, як законні, і позасьлюбних зносин тут, де не має нїяких економічних перешкод для сьлюбів, цїлком не буває.

Проба скінчилась сумно. Ванделюр грав на биржі і втратив свій маєток. Він втїк, його оголошено збанкротовавшим і маєток його дістав ся кредиторам. Тому що тодї іще не було в Анґлії закону про спілки, то нїхто не признав договору дїдича із його фармерами; Ralahine злїцитовано, дрібних арендарів вигнано, зрабовано їх із їхнього дорібку і надїй. Вони знова з'убожіли, здеморалїзувались, а разом із ними цїлий округ, що в надії на „систему“, був піднїс ся морально.

Так пропало Ralehine, не від хороби, не через внутрішню хибу свого устрою, але через нещастє заподїяне із внї, через чужу вину.

Сей особливий случай збиває дурні, протилїберальні гадки, що люди, такі як ми їх знаємо, іще „не достиглі“ для свобідного державного устрою, бо як ті в двох третинах ззьвірілі білі Готентоти могли таке осягнути, те можуть тим більше наші північно нїмецькі селяни. Крім сього сей случай, власне побіч иньших проб, є безперечним доказом, що сїльські виробні спілки можуть істнувати.

Се говорить досьвід. Що-ж говорить рахунок?

Рахунок теж відповідає рішучим потакуванєм на питанє, чи можливі сї спілки.

Уявімо собі таку спілку, союз, що складаєть ся з початку із двацятьох родин то що, яка під проводом дїяльного керманича обробляє поле в 2000 морґів, і порівняймо те поле, що його обробляє стілько-ж поденщиків для свого пана. Треба справдї бути дїдичним членом палати панів щоби не знати, навіть як не маєш нїякого власного досьвіду на сьому полї, що товариші, працюючі для себе, для своїх родин, працюють далеко краще і пильнїйше, далеко меньше роблять шкоди через недбалість, нїж поденщики, що, хоть і мають якийсь інтерес в роботї, то хиба лише той, щоби попсувати машини і працювати як найповільнїйше, щоби як найдовше діставати поденну плату. Ми знаємо із галасу наших дорогих, дуже дорогих аґрариїв, що сїльських робітників саме без лишку. На селї не має резервової армії. Отже дїдич не може так то легко прогнати свого поденного. Тому то він, не маючи анї страху анї інтересу, працює собі аби як.

А товариш, скрізь де роблено проби, працює так як селянин на своїй власній ниві. Се значить, що він працює удвоє стілько, як поденщик, а шкоди робить у дванайцять разів меньше, нїж він. Щоби дати тому знаменитий доказ, так пан Янке тут близько Шпандау, передав молочне господарство спілцї своїх робітників. Від того дня, билось як раз стілько штук черейських глечиків, як до того часу дюжин (тузинів). Так само і у паризькім лїтоґрафічнім варштатї, де шеф завів участь в доходах, від того дня не зламано більш нї одної плити*).

Як рахувати мемо, що товариші в наведеному нами прикладови, дістануть завдяки кращій працї о 3000 марок більше на рік і 3000 на рік заощадять через більшу обережність, то становить на керму із 20-ти родин триста марок річно, себ то при дотеперішньому хистому заробіткови в 400—500 марок, страшенно велику девіденду з працї!

Менї закидувано, що моя пропозиция хилить ся до утвореня страшенно задовжених спілок, що ледви дихали би під тягаром процентів. Отже невелике обчисленє показує, що сей закид цїлком безпідставний. Бо 6000 марок зайвого чистого зиску на рік, скапіталїзованого по 3 проц., дає 200.000 марок, себ то, маєток через те тілько що його перебере спілка, стане о 200.000 марок вартїйшим. Отже як його куплено за 250.000 марок, то на ньому довгу тільки коло 60 проц., значно меньше, нїж на шляхотських маєтках, що на їх довгу більш нїж 70 проц.

Се не покваспний, але найдокладнїйший рахунок. Інтерес вартий стілько, скілько зроблять із нього три чинники: капітал, інтелїґенция і праця.

Цїна маєтку, у край задовженого, що його сїль-

*) Недавно дістав я несподївано важного повіренника в особі — Карла Кавтского. Він пише (Agrarfrage. Сторона 122):

„Очевидно, що великий маєток, у якому господарство ведеть ся спілкою, може мати усї вигоди великої управи (користи із одноцїльности великої поверхнї, подїлу працї, керми науково освітлених людий)... Але разом із тим праця на власну користь в такому маєткови, де господарство ведеть ся спілкою, мусить бути кращою й пильнїйшою, нїж праця поденних. Отже така спілка мусїла би не лише дорівняти капіталїстичній великій управі, але навіть випередити еї“. Но отже!

рос. фльоти, а сам ждав з цїлою силою в Мазампо на полуд. Кореї, так однак що нїхто, а тим меньше Рождественьский, до послїдної хвилї не знав про місце его побуту, анї про его заміри. З Мазампо міг Тоґо на кождий пункт, де лише зміряла фльота ворожа, наспіти скорше, маючи дорогу в лїнії простій, підчас коли ворог мусїв робити лук.

Коли лише Тоґови сиґналїзовано появу фльоти Рождественьского на дорозї кореаньскій недалеко острова Тсушіма, він цїлою силою пари зі своєю фльотою поплив напротів неї. В суботу о годинї чверть на трету кружляки японьскі заатакували нечаяно фльоту російску, яка мабуть сего не сподївала ся, завдаючи єї значні шкоди, а доперва тодї висунули ся важкі одиниці боєві Тоґа і довершили погрому. Урядова телеґрама з Токіо до бюра Райтера звучить: **„Фльота Рождественьского по більшій части знищена. 12 кораблїв воєнних затонуло або дістало ся до неволї. Крім сего затонуло два кораблї транспортові та 2 торпедовцї.“** А знов иньша, нинїшна телеґрама з Токіо звучить: **„Нєбоґатов і 3.000 російскої залоги дістало ся в полон; Рождественьский мабуть утік з недобитками, за якими гонять Японцї.“** Департамент маринарки в Токіо дістав знова нинї таку депешу: **„Фляґовий корабель, Князь Суваров затонув разом із Рождественьским, який находив ся на його палубї.“**

Так отже почав ся третий, а може і послїдний акт великої траґедиї на Сходї новим страшним погромом російским, бо чи наведені вісти меньше чи більше точні, то сам факт погрому цїлком певний.

Полїтичний перегляд.

Угорска кріза. Опозиция хоче відповісти на покликанє кабінету урядничого новою адресою до корони, в якій заявить, що іменованє такого кабінету є нарушенєм конституциї та що опозиция відповість на се нарушенє пасивною резистенциєю. Повстала квестия, чи новий кабінет в загалї появить ся в соймі, чи зараз сойм відкличе. Здає ся однак, що новий кабінет відкличе сойм доперва тодї, коли-б він не ухвалив конечностий державних. Радикальні посли і полїтики домагають ся, щоби сойм радив дальше навіть в разї відкликаня, чому противлять сь уми спокійнїйші, бо се було би формальною революциєю. Що до сего, щоби президентуру в новім кабінетї обняв Куен Гедерварий, то навіть опозиция заняла неприхильне становище до его покликаня на чоло кабінету. Комітат Гевес вніс до сойму петицию, щоби більшість соймова (коалїция) видержала дальше в борбі о конституцию, заявляючи рівночасно їй повне довірє. Громада Гевес внесла до сойму протест проти заіменованя кабінету урядничого і відкликаня сойму в станї ex lex. В дискусиї над сим поставив ґр. Апоний внесенє, щоб візвати иньші громади і комітати, аби вони вносили подібні протести. Кошут оголосив в „Magyar Orszag“ статю, в якій говорить, що причиною поступованя корони є традицийне недовірє до Угорщини. В виду сего нема надії, щоби монарх свою думку в будуччинї змінив і нарід мусить бути приготований на тяжкі проби. В Бурґу думають, що кріза угорска є викликана штучно кількома полїтиками, а не хочуть зрозуміти, що ходить тут о волю народу, якої не дасть ся переломити.

Росия. Пімста робітників. В днях 25., 26. і 27. с. м. була Варшава сьвідком суду робітників жидівских над злодїями, торговельниками живим товаром та иньшими людцями, що займали ся підозрілими способами заробкованя. Віддїли узброєних робітників появили ся рівночасно на богатьох улицях Варшави, і кидаючи ся на шумовини суспільности убивали їх, або ранили тяжко, бо „они їх компромітують“. Являючи ся і зникаючи дуже скоро на фіякрах і возах, нищили ті віддїли доми розпусти та шинки і каварнї, в яких пересиджували торговельники живим товаром, а з якими розправлювано ся скоро ножем або револьвером. Повії випускали робітники на волю, з'обовязуючи їх, що вернуть до чесної працї і покинуть дотеперішнє постидне занятє. Тих, хто противив ся, убивано. Не пропускано й паньских кокот. Ратункова стация не могла настарчити підвод, та мусїла наняти богато коний і возів. Одного вечера 26. с. м. візвано помочи стациї ратункової в 71 случаях. Доми розпусти і мешканя посередників в торговли живим товаром робітники нищили, руйнували і валили. При сїм однак не брали для себе нїчого. Для показаня своєї безінтересовности робітники розкидали по улицях і розбивали камінєм дорогоцїнности, брилянти і т. д. Доси збурено більше як 40 домів розпусти, здемольовано около 20 готеликів і шинків, убито около 50 осіб, а ранено около 140, з чого богато є конаючих. Полїция заховує ся з резервою. Доперва 2-го дня оголосив ґуб. Максимович, що догляд над спокоєм у містї передає ся війску і що кождий, хто буде переловлений на заколочуваню того спокою буде підпадати судови воєнному. Розрухи тревають дальше.

Коли питати ся про причину сего наглого суду, то доси виявляє ся, що причиною було се, що робітники жидівскі постановили раз позбути ся тих шумовин суспільних, які є на кождий зазив полїциї на єї услуги, котрі їх компромітують і будять проти них ненависть у иньших народностий, даючи причину до погромів жидівских, котрі їх обкрадали морально і материяльно. Безпосередною однак причиною було, як пишуть часописи варшавскі, пірванє кількох дївчат робітниць до домів розпусти, де їх силувано віддавати ся гостям. Як така дївчина виходила на улицю, то єї берегли шубравцї, щоб она не втїкла. Ото-ж послїдного дня перед розрухами одна така пірвана дївчина здибала на улиці свого знакомого робітника і розповіла єму все. Він тодї зажадав від драбів, які єї пильнували, щоб єї випустили. Та они єго важко поранили ножами, а дївчину упровадили силою назад до дому розпусти. То дало безпосередну причину до сего, що робітники постановили раз самі позбути ся тої погани, якій держава позваляє свобідно веґетувати і під єї доглядом вести соромне ремесло. Бо треба знати, що у Росиї навіть злодїйство се ремесло, попиранє полїциєю за грубу оплату і подїл в зиску.

Мержвіньскі „уржендує“ дальше...

Інтерпеляция посла Ник. Василька, Пігуляка і тов. до президента краю.

Підписані дістали з Веренчанки ось такий лист:

В місяци сїчни 1905 р. заскаржила каса райфайзеньска в Веренчанцї члена Людвика Остромецкого задля невиплаченя 180 кор. довгу. При розправі судовій візвано довжника, щоби до 14 днїв довг заплатив, а що він сего візваня не послухав, каса поставила внесенє фантованя оскарженого. В назначенім дни вислала каса свого заступника до Заставної, що мав привести еґзекутора, який би виконав фантованє. Але суд на то не позволив, мотивуючи се тим, що оскарженого вірителї недавно вже фантували. Кілька днїв пізнїйше повідомив суд повітовий касу, що оскарженого фантовано, але не знайдено у него жадних річий, які-б до фантованя надавали ся. На сїй підставі зажадано від каси покритя коштів еґзекуцийних; та чи справдї суд висилав еґзекутора на фантованє, каса не знає, бо в касї нїхто не явив ся і про се нїчого не говорив. А щоб оскаржений нїчого не мав, того суд не може знати, позаяк на жаданє каси фантованє не відбуло ся. Оскаржений був і перед тим фантований; се однак не каже, щоб він вже нїчого не мав. Чи в якімсь місци хто щось має або нї, про се найлїпше знають люди даної місцевости. А що ще і каса могла фантувати, се знають всї члени, бо оскаржений посїдав ще тодї льоху з пацятами вартости 120 до 140 кор., конї і віз. А що ц. к. суд повітовий в Заставнї є неприхильний такому товариству, то каже єму платити ще й кошта еґзекуцийні, хоть каса про еґзеквованє нїчого не знає.

ська виробна спілка, перебирає по цїнї, якої він вартий під панованем юнкера, при працї незадоволених, незаінтересованих, недбалих поденщиків, підносить ся о сотнї тисяч марок вже через самий перехід під їх заряд, до рук повних надій, інтересованих і пильних товаришів, себ то стає лише помірно задовженим.

Та не тільки можливе забезпечити товаришам більш грошевого доходу, ніж вони мали, як поденні, але можна також постарати ся о те, щоби піднесла ся покупна сила їхнїх гроший, себто, щоби за марку марку готівки діставали вони більш товарів ніж тепер. Заведеть ся для них невеличку споживчу спілку, що в нїй дістануть вони після багатьох досьвідів за 50, що найбільше, за 65 феників стільки, як тепер у сільского крамаря за 1 марку. Може можна буде дати кожному із них невеличкий клаптик землї, від 6—8 моргів, який він тепер обробляє, у вічну аренду, разом із чистою, здоровою хатинкою, як се вже давно мають двірські робітники у Вестфалії і головний двір не має від того шкоди. Тут вільно їм держати корови, свинї, кури, гуси, сїяти собі жито і розводити огородину. А як ще велика спілка тримає для їх ховну скотину, дозволяє їм, як заводова спілка користувати молотїлкою і молочарнею, достарчає їм, як спілка сирих материялів, гній і насїння по своїй цїнї, як кредитова спілка підпомагає їм, як сього треба будівельними і меліорацийними кредитами, як будівнича спілка будує їм хати і господарські будинки, а як маґазинна спілка улекшує їм збут масла, яєць, курий і поросят і таким чином визваляє їх із рук лихварів скупщиків, які їх нинї оплачували, тодї 300 зайвих марок грошевого доходу, побільшують майже о 600 марок покупну силу, здїйснений ідеал Шульце-Делїча, система получених між собою спілок із виробною спілкою на чолї.

І се лише початок! Про те, як сї люди, що працюють для себе і із задоволенем, могти муть уживати і уживати муть свій час і силу на те, щоби піднести вартість і доходи свого маєтку; як вони висушувати муть болота, засаджувати сухі ниви, садити муть овочеві дерева, як вони свою працю робити муть користнїйшою, притягаючи до неї ремісників, про се досить натякнути. Подивіть ся тільки на подібні до огородів ниви південної Німеччини і ренські долини, навіть в злих відносинах, де селянин тягне плуг за себе і за своїх і порівняйте їх до розлогих пустинних паньских ланів на сходї. І уявіть собі, що сталось би із них, як би на них працювали пильні, інтелїґентні власники, що господарили би не примітивними знарядами, не після застарілих метод, але після всїх вигід, що можливі лише у великій управі, як капітал машини і прислуги вчених фаховиків! Лани родили би в трое проти теперішнього!

Позістаєть ся відповідь іще на два питаня:

По перше: чому можна пророкувати сільським виробним спілкам таку гарну будуччину, коли індустрияльні не мають нїякої надії на усьпіх?

По друге, і се пекуче питанє: яку користь можуть мати міські ремісники, міські робітники від сїльских спілок?

Я постараюсь відповісти і на сї питаня:

По перше: сїльська виробна спілка стоїть у цїлком противних умовинах і відносинах, як індустрияльна. Теоретики ще й досї не признали сього.

Індустрияльна спілка розбиваєть ся об три підводні скелї: об боротьбу о кредит, о збут і дисциплїну. Усї сї три скелї не шкідливі для сїльської виробної спілки.

Бо індустрияльна спілка вимагає незабезпеченого особистого кредиту, який може достати, коли взагалї дістане, лише за дуже великі проценти.

І так стоїть справа не лише при заложеню. Бож коли така спілка через вступ нових членів більшає, тодї знов потрібує вона кредиту на розширенє, щоби розширити варстати та придбати нові машини і сирий материял.

Цїлком инакше стоїть справа із сїльською спілкою. Вона цїлком не потрібує особистого кредиту, заледве потрібує гіпотекарно забезпеченого реального кредиту для заложеня спілки. Що найбільше прийшлось би дати вперед піврічну платню, та й та була би досить забезпечена господарскими знарядами і скотиною товаришів. Як же приставати муть нові члени, то спілка не потрібує готівки нї на що, крім на домашні будинки, але сей видаток із залишком винагородив би ся висшою вартістю густїйше населеного краю. Але для розширеня управи воно не потрібує нових засобів; воно мусить тільки інтензивнїйше господарювати, щоби цїлком заняти нових членів, переходячи наприклад постепенно від екстензивного хлїборобства до управи обсапуваних рослин, а далї й до огородництва.

Другою скалою для індустрияльної спілки назвав я вище боротьбу о відбут. Вона часто гине через те, що приватні конкуренти, маючі більший капітал, нищать єї конкуренциєю вниз. Із сїльськими спілками се не може статись. Бо цїна на збіже й мясо може, правда, дуже знизитись, але вони нїколи не стануть непродайними, як от пянїна або люльки. В сьому і полягає далї страшенна ріжниця: чим більш членів пристане до індустрияльної виробної спілки, тим дужче виріб в ньому наближуєсь до велико-індустрияльного, виробляє масові продукти, себто усе дужче втягаєть ся в конкуренцийну боротьбу великого ринку; а сїльска спілка при тих умовах усе дужше усуваєть ся від тієї боротьби, бо чим більше робітників обрабляє один кавалок землї, тим делїкатнїйші й рідші будуть овочі їх працї, добірне збіжа під засїв, гарна розплодна худоба, дороге мясо, добірна городина і квіти! Такі речі не мають нїякої риночної цїни, вони мають цїну лише для аматора і за них платить ся тим доросше, чим вони рідші. Отже цїлком ясно, що в суперечности до індустрияльних спілок, сїльські спілки все роблять ся численнїйшими і тим меньше підлягають кон'юнктурам великого сьвітового ринку.

(Далї буде).

А як ц. к. суд повітовий в Заставні шанує найбільші сьвята гр. кат., про те поучує найліпше вівзане Григорія Тедорюка з Веренчанки до суду на 2. мая 1905. Сегорічні гр. кат. великодні сьвята припадали на час від 30. цьвітня до 2. мая. — Що однак більшість урядників суду є рим. католики, то они позваляють собі взивати нашого мужика до суду в день так великого для него сьвята".

Зі змісту сего листу виходить, що п. судия повітовий в Заставні Mierzwiński, помимо подвійної дисциплїнарки, яку єму заряджено з причини єго урядового і позаурядового поведеня — еще все дає причину до жалоб населеня на него. Підписані запитують п. президента краю, чи він є склонний висше наведену скаргу передати компетентним властям судовим для відповідного розслїдженя і заряджeня.

Чернівці, 25. мая 1905.

Николай Василько, Пігуляк, Левіцкий, Тіттінґер, др. Вайденфельд.

Із біжучої хвилї.

Слїдуюче пленарне засїдане Сойму, що займе ся банковою справою, відбуде ся в середу о год. пів до 10 перед пол. З огляду на впертість нової більшости у звісних точках головно що до лучби між президентурою банку, а мандатом члена виділу краевого рішив „Вд. Союз" вести в соймі проти сеї постанови опозицию всіма парляментарними средствами. В дебаті над банковим законом буде промавляти до 9 бесїдників із „В-ого Союза".

*

У економічній комісиї, яка „передискутувала" в понедїлок цїлий банковий закон, заложила меньшість 4 голосами проти 5 свої veta 1. проти того, щоб президента і кураторів не вибирати з повного сойму, але щоб вибирати куриями, 2. щоб уряд президента не був доживотний, але тривав через період виборчий, 3. щоб президент не лиш не був урядником державним або краевим, але не займав ся навіть адвокатурою ані не був членом краевого виділу. На тім засїданю комісиї ухвалено для п. Ф. Лупу **16.000 платні**, хоч куратор краевого банку в гор. Австриї бере лиш 6.000, дарма, що той край має чотири рази тілько мешканців як Буковина. Най жиє волоский „патріотизм!" Характерно тільки, що сеї точки не хотїв реферувати нїхто із Волохів нового нї старого автораменту — аж змилосердив ся над Фльорияном Відман і сповнив ту службу задля себе, бо запроектував і сам для себе як віцепрезидента — **5.000** корон. Сумка теж незла.

*

Орґаном законсервованих вільнодумних Волохів став „Bukowinaer Llovd, Handelspolitische und volkswirtschaftliche Zeitung". Орґан вповнї відповідний для людий, що роблять із полїтики „гиндель"...

*

„Bukow. Lloyd" міркує собі, що др. Вайденфельд, як социялдемократ, не повинен знати національних ріжниць... Великий социяльний полїтик, що поронив сю мудру гадку повинен би познакомити ся із суспільними науками бодай з грубша. Великим людям не личить стріляти таких великих „биків"...

*

Еквілїбристикою займають ся навіть люди, що часом удають дуже поважних. Жите видає ся із сего приводу не комедиєю, але цирком, коли бачити ріжні „полїтичні" хоч неполїтичні козли. Чиж не забава бачити, як на недїлю скликали волоске віче др. Ончул разом із... конс. сов. cav. D. de Bejan! Чиж не пишний вид, як колишні „вільнодумцї" кленуть ся на Бежанову бороду, що підуть на дальше під боярску команду?! Акушера від сеї спілки, д-ра Волчиньского аж на руки підносили. Розуміє ся, що не мало труждав ся на тім вічу і „вожд" буков. учит. п. Кісановіч, що заявив солїдарність волоского учит. із національними (т. є. русиножерними) змаганями волоских послів... За се дістав сей герой від Бежана розгрішене за всї давні гріхи. За ...окуту має — киринити між руским учительством, а спасеніє в виді банкової посади найде ся...

*

„Нарід волоский" зібраний на недїльнім вічу не так радів із злуки своїх послів, як із того, що др. Лупу має стати досмертним президентом! Хто в се не вірить, най читає „Bukow. Lloyd". Що то можуть „стремлїня волоскої душі". Гроші, то „не аби що ти верзлялом"...

Буковиньскі Русини не забудьте!!

В недїлю 4. червня с. р. в сали „Народн. Дому" в Чернівцях

о 10 годині рано

ГОЛОВНА РАДА „СОЮЗА СІЧИЙ"

о 2 годині по полудни

ГОЛОВНІ ЗБОРИ „РУСКОЇ ШКОЛИ"

о 6 годині

ДОВІРОЧНІ ЗБОРИ БУКОВИНЬСИХ РУСИНІВ

а о 8 годині вечером

в сали Музичного Товариства в Чернівцях

ЮВИЛЕЙНИЙ КОМЕРС

в честь посла ПІГУЛЯКА.

Присилайте всї рускі товариства з цїлого краю своїх відпоручників, бо справи преважні, а время люте!

НОВИНКИ.

Чернівці, 30. мая 1905.

Слїдуюче число „Буковини" вийде з огляду на суботнїшне сьвято Константина і Єлени в збільшенім обемі в пятницю.

„Neue freche Lügen-Zeitung" отсе властиве імя говірної труби Chisanovi-ча, що від виборів безнастанно рие брїхнями проти руских послів, а головно проти д-ра Стоцкого. Знані всїм інтриґи сего перевертня, що враз із др. Лупу під покришкою псевдокосмополїтизму юдив руске учительство підчас виборів проти кандидатури посла Левицкого, кепкував собі з кандидатури посла Пігуляка, а явно аґітував проти д-ра Стоцкого, бажаючи всякими інтриґами розєдинити руске учительство з рускими послами і взяти їх під свою коменду. Штучка не повела ся завдяки полїтичній зрілости і розвазї загалу руского учительства, що переконало ся вже не раз про чесні наміри руских послів і стоїть непохитно за ними. Та грошолуповий аґітатор із N. Fr. L. Z. ступає дальше безсоромним шляхом брехнї, зажичуючи навіть із „Народної (з)Ради" клевети про безмірні доходи д-ра Стоцкого, а тепер придумав він ще нужденнїйшу неправду. Ото жадобу д-ра Лупу на доживотну президентуру банку із 18.000 К річного доходу і дальших 4.000 К як члена виділу крім пенсиї радника суду, а що найважнїйше, румунїзаторский вплив сего звісного аґітатора на весь край за помочию такої можної інституциї як краевий банк супроти крайне збіднїлого народу; всю отсю затію, ворожу головно для Русинів, обернула N. Fr. L. Z. в безпримірно безличну клевету на д-ра Стоцкого, що нїбито він розбив більшість своєю захланностию на краєвий гріш. Віримо, що посол др. Стоцкий як вірний і сильний сторож інтересів руского народу на Буковинї пп. Лупу і Кісановичеви і т. п. махерам не на руку але як раз ся їхня лють доказує, кого мають буковиньскі Русини в особі д-ра Стоцкого! Се відчуває і N. Fr. L. Z. сумнїваючись, чи еї осоружна геца проти нелюбого, бо невигідного їм „Galizianer"-а не обурить руске учительство. Ми певні, що руске учительство найде небавом нагоду і спосіб дати в послїдне належну відправу непрошеному опікунови з N. Fr. L. Z., що показав вже нераз ясно, кому він служить, а тимто і який він приятель руского народу, котрого доля однакова з долею его патріотичного учительства. Вон з наймичкою грошолупів!

Черновецким Русинам і Русинкам пригадуємо, що сеї пятниці о 6-ій годинї вечером в „Народнім Домі" перші головні збори ґімнастичного товариства „Січ" в Чернівцях, до якого повинні пристати всї, кому миле власне здорове, і всї прихильники Січової справи.

На збори „Союза Січий", що відбудуть ся сеї недїлї, має, як заповіджено після уставу, кожда „Січ" вислати лише **трох** відпоручників, отже **не** приходити до Черновець цїлими походами, бо нема місця на стілько людий в сали, де будуть збори, через що всї, що не є відпоручниками, не могли-б узяти участи у зборах і трудились би на дармо.

Також стовп православія! Минулого понедїлка явив ся в редакциї „Южнаго Курьера" в Керчу сьвященик Кулїньский і заявив, що хоче поговорити з редактором в справі одної статї. Коли редактор Крісті запитав о яку статю єму розходить ся, тодї Кулїньский виймив швидко револьвер і змірив прямо в Кірстіго. Завдяки щасливому припадкови Кірсті остав в живих. В слїдстві виказало ся, що Кулїньский хотїв застрілити Кірстіго за те, що він помістив прикру для него статю, у якій виказувано, що сей панотчик експльоататор, бо хоч бере платню, не являє ся на годинах релїґії, якої мусять поучувати вчителї! Сей примірний панотчик зовсїм нагадує наших буковиньских панотцїв „твердого закала", які з ноторичною правильностию абсентують ся по школах на годинах релїґії.

Бюрократия російска постановила була ще перед війною завести в Порті Артура суд окружний. Заіменовано навіть окружних мирових судів до того суду. І справа пішла від чиновника до чиновника, і аж в цьвітни с. р. дістав один з іменованих судів асиґнату на кошта подорожи на місце свого нового урядованя. А тимчасом Порт Артура вже давно став кріпостию японьскою...

Похорони убитого бакиньского ґубернатора кн. Накашідзе відбули ся в суботу, без нїякої пригоди. За домовиною вбитого йшли тільки самі музулмани та російскі чиновники, бо із Вірменів не явила ся на похороні нї одна душа. Оттак поступає народ, що вміє себе пошанувати!

Рада міста Відня ухвалила окружити Відень перстенем лїсів і лук і призначила на разї на сю цїль 25.000.000 корон, що мають покрити ся з пожички.

Усунене робітників галицких. Намісництво в Тріестї розіслало повідомленя, що зі взгляду на пануючу в Галичині віспу, тиф плямистий і менїнґітіс звернуло ся до заряду будови желїзниць альпейских о заряджене, щоб не принимати робітників з Галичини.

2000 марок за голову. Уряд полїцийний в Гельсінґфорсї оголосив в часописях фінляндских: „Тому хто донесе певні інформациї, могучі допровадити до викритя особи, котра вислала з Гельсінґфорсу до Виборґа пуделко з материями вибуховими на імя комісаря полїцийного Гросса — уряд полїциї прирікає винагороджене 2000 марок".

Оповістки і т. п.:

Із ц. к. II. ґімназиї державної в Чернівцях. Іспити приватистів за II. піврік року шк. 1904/5 будуть відбувати ся дня 28., 29. і 30. червня б. р. Зголошеня до іспитів приймати ме дир. заведеня дня 27. червня від 3—6 год. по пол. за виказанем посьвідки уплаченої шкільної оплати, а також іспитової такси в сумі 24 кор. — Рік шкільний скінчить ся сего року дня 10. липня, а 11. липня розпічнуть ся устні іспити зрілости. Вступні іспити до I. кл. ґімн. будуть відбувати ся дня 15. і 17. липня. Близші подробиці про вступний іспит поміщені на чорній таблици заведеня.

Із „Бук. Бояна". Проба мішаного хору буде в пятницю дня 2. червня о год. $7^1/_2$ вечером. Всїх членів просить ся явити ся на пробі.

Із акад. тов. „Союз" в Чернівцях. Повідомляємо отсим, що прогулька акад. тов. „Союз" не відбудеть ся, як оповіщено було, дня 4. червня на „Schützenhöhe" задля важних і несподїваних причин. Тому то запрошає товариство сею дорогою вп. пань і панів на прогульку, яка відбудеть ся дня 8. червня в лїску на Горечій. Початок о год. 2 ій по пол. Вступ від особи 1 кор., карта на 4 особі 3 кор. — *Заряд товариства.*

Загальні збори тов. „Український Сокіл" відбудуть ся в пятницю дня 2. червня о год. 5., $5^1/_4$, $5^1/_2$ в салї „Народного Дому". Дневний порядок такий: 1. Прочитане протоколу з остатних загальних зборів. 2. Справоздане функціонарів. 3. Розвязане товариства і передача маєтку. — За виділ: *Іван Радомский*, заст. голови. *Омелян Могильницкий*, виділовий.

Конференция кіцманьскої філїї товариства „Руска Школа" відбуде ся дня 15. червня с. р. (в день сьв. Івана Сучавского) о 3. годині по пол. в кіцманьскій салї громадского уряду з отсим дневним порядком: 1. Відчит п. судиї О. Бурачиньского про правну пораду для селян. 2. Обговорене тематів, придатних на відчити для селян. Референтка панї К. Малицка. 3. Вільні внесеня. — *Серґій Шпойраровский*, голова. *Вол. Григорович*, писар.

Звичайні загальні збори станївскої філїї „Руска Школа" відбудуть ся дня 3. червня с. р. о год. 10. перед полуднем в Станївцях в шкільнім будинку із порядком дневним, який вже оповіщено давнїйше. — За виділ: *Партемій Данчул*, голова. *Іван Герасимович*, писар.

На „Народний Дім" в Кіцмани зложили датки п. Андрій Зибачиньский 6 кор., а п. Денис Евстафієвич 4 кор. Сердечне спасибіг! — За тимчасовий виділ: *Ілия Семака*, голова. *Денис Евстафієвич*, касиер.

Із штуки і лїтератури.

Памятник на могилу М. П. Старицкого. Письменниця Олена Пчілка переслала редакциї „Полтавщини" 50 рублїв, призначуючи їх на згоджене памятника на могилї українського письменника і драматурґа М. П. Старицкого, що помер торік в Києві. Ол. Пчілка думає, що й другі поклонники М. П. Старицкого озовуть ся із належним співчутєм до памяти поета, що посьвятив своє жите для відродженя рідного письменьства і сцени.

Звісний тенор Александер Мишуґа дістав запрошене від Миколи Лисенка, щоби в його музикально-драматичній школї в Києві учив сьпіву з осению слїдуючого шкільного року.

Ruthenische Revue. Halbmonatschrift. Erstes Maiheft. 3. Jahrgang. Nr. 9. Inhalt: Ein Meister der galizischen Wahlpraxis im österreichischen Kabinett. Von R. Sembratowycz. Briefe aus uud über Russland. Von Romanow. Der antikulturelle Starrsinn. Von O. Turjanskyj. Das ruthenische Mädchenlyzeum in Przemysl. Aus der Geschichte des ukrainischen Volkes. Von Universitäts-Professor Dr. Michael Hruschewskyj. Der Schüler. Eine Erzahlung von Anatol Swydnyckyj. Rundschau.

Руска хата. Р. I. Ч. 9. містить: Петро Карманський, Мозайка — Л. Андреєв, Марсельєза (переклав Тр. Сьогобочний). — Осип Шпитко, З днїв роспуки. — Задля браку доказів (дальше), оповідане. — Микола Ч., Соняшні та місячні затьми (з ілюстрациями). — Іван Франчук, Нещасливий випадок (дальше). — Осип Шпитко, Падолист. — Кнут Гамсун, Пан (дальше). — Кольоман Міксат, Неясна справа (дальше). — Ілюстрациї: „Полеві кухнї в російскій армії" і „Японцї вмашировують до Мукдену". „Руска хата" виходить у Львові, (ул. Бляхарска ч. 8), двічи на місяць і коштує річно 12 корон.

Надіслане.

Оповістка. Отсим осьміляюсь пригадати всїм П. Т. Добродїям, котрим я вислав книжки **„За красою"** і **„Пестрі звуки"**, щоби зволили ласкаво вирівнати належитість за них, або книжки неушкоджені звернути назад. Роблю се тому, бо вийшов вже речинець в друкарнї, де мушу заплатити за друк, папір і т. д. При висиланю грошей прошу ласкаво ужити чек, який я вислав разом з книжками. Належитість виносить разом тільки 5 кор. 30 сот. — З поважанем *Микола Грабчук*, Чернівці, друкарня „Австриї".

Оголошеня Кас райфайзеньских.

Звичайні загальні збори каси пожичкової і щадничої для громади Ставчани відбудуть ся дня 8. червня 1905 в 2-гій год. пополудни в домі читальні із слідуючим дневним порядком: 1. Справоздане касове за рік 1904. 2. Вибір 2-ох членів старшини. 3. Вибір 3-ох членів ради надзорчої. — За старшину: *Іван Ойстрик*, начальник каси.

Звичайні загальні збори каси пожичкової і щадничої для громади Звиняче відбудуть ся дня 8. червня 1905 в 2-гій год. пополудни із слідуючим дневним порядком: 1. Справоздане касове і біланс за рік 1904. 2. Вильосоване 2 членів старшини і 3 членів ради надзорчої.
Старшина.

Перші загальні збори каси пожичкової і щадничої для громади Кирлибаба відбудуть ся 8. червня 1905. в 2 гій год. пополудни в шкільнім будинку із слідуючим дневним порядком: 1. Вибір ради надзорчої. 2. Установлене стопи процентової для вкладок щадничих і пожичок. 3. Установлене висоти паїв, вкладок щадничих і пожичок. 4 Ріжні справи — За старшину: *Василь де Томоруґ*, начальник.

Видає товариство **„Руска Рада“**, в Чернівцях. За редакцию відповідає: Іван Захарко

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.